

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

Подальшого дослідження потребує впровадження та апробація нових навчальних програм, які включають курси з аудіо- та відео-редагування, розробка уніфікованих методичних рекомендацій для викладачів щодо роботи з типовими технічними спотвореннями звуку під час онлайн-занять, дослідження психологічного впливу дистанційної освіти на професійну самоідентифікацію молодого артиста.

Список використаних джерел:

1. Мешков М. К. Дистанційне навчання як виклик для музично-виконавської освіти. Молодий вчений. 2020. № 5 (81). С. 170–173. DOI: 10.32839/2226-0708/2020-5/81-30.
2. Хоменко Л. О. Особливості дистанційного навчання студентів музичних спеціальностей у закладах вищої освіти. Теорія та методика мистецької освіти. 2020. № 7. С. 100–108.
3. Биков В. Ю. Дистанційна освіта: проблеми і перспективи впровадження в Україні. Інформаційні технології в освіті. 2013. № 17. С. 8–18.
4. Adnan, M., Anwar, K. Online learning amid the COVID-19 pandemic: Students' perspectives. Journal of Pedagogical Sociology and Psychology. 2020. Vol. 2, № 1. P. 45–51.
5. Спірін О. М. Сучасні тенденції розвитку професійної компетентності вчителя в умовах використання інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 62, № 6. С. 1–16.
6. Зінченко Т. В. Психологічні аспекти дистанційного навчання у вищій мистецькій освіті. Науковий вісник. 2021. № 2 (18). С. 40–46.
7. Рябініна О. В. Самоменеджмент студентів творчих спеціальностей в умовах дистанційного навчання. Педагогіка і психологія. 2020. № 4. С. 90–98.

DOI:

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В КЛАСІ З ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ**

Лановенко Н.В., заслужена артистка України, викладач

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Анотація. У матеріалі висвітлені історичні та методичні аспекти формування базових знань, умінь та навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва в класі з

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

постановки голосу, які визначають ступінь готовності до професійної діяльності здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: вокальне мистецтво, дихання, голос, резонатори, методичні засади, вокальна школа.

Abstract. *These theses highlight the historical and methodological aspects of the formation of basic knowledge, skills and abilities of future teachers of musical art in the voice production class, which determine the degree of readiness for professional activity of higher education applicants.*

Keywords: *vocal art, breathing, voice, resonators, methodological principles, vocal school.*

Постановка наукової проблеми. У даних тезах досліджується питання формування професійних вокальних умінь та навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва та ознайомлення з історичними та методичними аспектами формування італійської школи бельканто, її вплив на розвиток української класичної школи співу, розуміння природи вокального голосу та його анатомії. Однак, повною мірою розкрити багатство тембру та виразність вокального звучання голосу може лише співак-музикант, який володіє не лише природними даними, а й глибокими знаннями методики вокалу. Адже, освіта потенційного педагога-музиканта повинна бути спрямована на реалізацію мистецьких та соціальних функцій, щоб у майбутньому гідно виконувати свою професійну місію [10, с. 251].

Володіння технікою бельканто дозволяє виконавцю не просто створювати бажані вокальні ефекти, а й усвідомлено керувати всім процесом звукоутворення, ґрунтуючись на теоретичних принципах та перевірених методичних підходах. Одним із ключових напрямів професійної вокальної освіти є вивчення історичного розвитку вокального мистецтва, зокрема школи бельканто, а також засвоєння методичних засад, які формувалися протягом століть і стали фундаментом для національної української та європейської класичної вокальної школи.

Аналіз наукових публікацій. Питанню виникнення та розвитку італійського бельканто присвячені наукові праці В. Антонюк, І. Цебрій, Б. Гнидя, Г. Гаценко, Н. Ковмір. Всесвітньовідомі теоретичні праці видатних викладачів школи бельканто Ж. Берара, М. Гарсія, Ф. Ламперті та інших, є основними посібниками із вокальної техніки, які всебічно розглядають ключові аспекти вокальної педагогіки, зокрема дихання, резонанс,

артикуляцію та художню інтерпретацію, які лягли в основу формування української вокальної педагогіки.

Мета і завдання статті. Розкрити основні аспекти формування базових знань, умінь та навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва в класі з постановки голосу: вдосконалення вокально-технічних, художньо-творчих та виконавських вмінь і навичок студентів; ознайомлення з природою та особливостями функціонування голосу в процесі співу; досягнення свідомого володіння голосом; розвиток вокального слуху; естетичне виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва засобами вокального мистецтва; формування відчуття прекрасного, уміння розуміти та цінувати вокальне мистецтво та співацьку майстерність.

Виклад основного матеріалу. Одним із завдань майбутнього вчителя музичного мистецтва є оволодіння технікою правильного використання співочого голосу в процесі навчання у класі з постановки голосу, що передбачає розвиток вокально-технічних навичок, формування правильного дихання, артикуляції, дикції, уміння виразно передавати художній зміст твору та розуміти цей складний процес звукотворення в цілому. Всі ці аспекти формують правильні професійні навички майбутніх викладачів музичного мистецтва [3, с. 254]. Розглядаючи принципи вокальної діяльності майбутніх вчителів, ефективною практикою може стати участь у різноманітних вебінарах, семінарах, конференціях, майстер-класах присвячених вивченню вокального мистецтва [9, с. 101].

Різні національні вокальні школи, зокрема й українська, мають свої унікальні особливості, що визначають їхній стиль виконання, манеру ведення звуку, характер тембру та загальну естетику співу. Вокальна традиція кожної країни відображає культурні та мовні особливості народу, що її сформував. Українська вокальна школа, яка історично утвердилася як стиль бельканто, набула світового визнання завдяки своїй досконалій техніці, витонченій мелодійності та природному звучанню голосу.

Бельканто є не просто технічним методом, а справжнім мистецтвом, що поєднує в собі майстерність володіння голосом, художню виразність та тонке відчуття музичної фрази. Цей стиль настільки глибоко закріпився у світовій вокальній культурі, що його можна вважати своєрідним «брендом» італійської школи співу. Подібно до відомих брендів, що мають сталі

асоціації в суспільстві, бельканто стало синонімом вокальної досконалості, витонченості та гармонійного звучання голосу.

Формування школи бельканто було складним і тривалим процесом, що передбачав не лише технічне вдосконалення вокалістів, а й створення особливого підходу до роботи зі звуком, виховання естетичного слуху та художньої інтерпретації. Одним із головних аспектів цього стилю є правильне дихання, що ґрунтується на діафрагмальній підтримці, а також резонансне звукоутворення, яке забезпечує природне звучання і об'ємність тембру. Важливим є також кантиленне (співуче, зв'язне) ведення голосу, що доповнюється віртуозними прикрасами, виразним інтонуванням та глибокою увагою до слова, що виконується.

Досконалість техніки бельканто формувалася завдяки наполегливій праці видатних педагогів, таких як Л. Лаблаш, Мануель Гарсія, К. Еверарді, У. Мазетті, Ф. Ламперті та багато інших. Їхні праці стали основою для розвитку вокальної педагогіки та досі залишаються актуальними для професійних співаків та закладів мистецької освіти [1; 5].

Збереження традицій італійського вокального мистецтва є важливим завданням сучасної вокальної педагогіки. З цією метою часто звертаються до спадщини видатних педагогів бельканто, тим самим, вдосконалюючи власну національну вокальну школу академічного співу. Сьогодні методи бельканто продовжують надихати нові покоління українських співаків і педагогів, допомагаючи досягати високого рівня вокальної майстерності. Незважаючи на зміни в музичних стилях та вимогах до виконавців, принципи італійської школи залишаються актуальними і в українській класичній школі співу, адже вони забезпечують природне, легке та витончене звучання голосу, що є основою будь-якого професійного співу.

Бельканто – це завжди правильне дихання під час співу. Питання співочого дихання обговорювали всі видатні педагоги високої школи співу та детально описували технічні прийоми дихання у свої наукових роботах. У 1774 році Дж. Манчіні пише свій трактат про спів «Практичні думки та роздуми про спів». Автор описує практику економного дихання без форсування.

Погляди французьких педагогів XVIII століття узагальнені у праці оперного співака та викладача Ж. Берара «Мистецтво співу» (1755), де значну увагу приділено техніці дихання під час виконання вокальних творів.

Це дослідження залишається актуальним не лише для виконання опер початку XVIII століття, а й для сучасних інтерпретацій барокової музики. У своїй праці Берар детально аналізує роль дихання у формуванні стійкого, рівного та виразного звучання голосу, підкреслюючи важливість діафрагмального контролю та природного резонансного звукоутворення. Він наголошує, що правильне дихання є не лише технічним елементом, а й важливим художнім засобом, який дозволяє вокалісту досягати емоційної глибини та пластичності фразування. Методи, викладені у трактаті, становлять цінну основу для сучасних виконавців, які спеціалізуються на виконанні барокової музики. Завдяки дослідженням таких педагогів, як Берар, ми маємо можливість відтворювати вокальні традиції XVIII століття, зберігаючи автентичність звучання та виконавську естетику тієї епохи.

Італійська вокальна школа, завдяки діяльності Ф. Ламперті, подарувала Україні видатного співака та педагога, також учня Ф. Ламперті В. Висоцького. Валерій Висоцький (1835–1907) – українсько-польський оперний співак (бас) і музичний педагог, який здобув освіту у Варшавській консерваторії, а згодом удосконалював свою майстерність у Франческо Ламперті, опановуючи класичну школу бельканто [5; 6]. Це стало поштовхом до формування власної української вокальної школи та сприяло появі цілої плеяди видатних оперних співаків, які прославили Україну далеко за її межами. Його учні – Адам Дідур, Олександр Мишуга, Яніна Королевич-Вайдова, Соломія Крушельницька, Ірена Бохусс – завойовували визнання на сценах найпрестижніших оперних театрів світу, таких як Ковент-Гарден, Метрополітен-опера, Ла Скала, Гранд-опера, а також театрів Відня, Кракова й Варшави. Всі вони досконало володіли дворегістровою італійською школою, що передбачала вміння округлено брати верхні ноти та впевнено працювати з «перехідними» нотами голосу. Справу В. Висоцького вправно продовжив О. Мишуга, який дуже сходився із поглядами Ж. Дюпре та Ф. Ламперті. Методика викладання О. Мишуги є дійсно першою науковою школою співу [1; 3].

Все це призвело до зародження власної української вокальної школи, її методів та педагогічних принципів викладання, які тісно пов'язані із методичними аспектами класичної італійської школи бельканто та народженням великої плеяди українських оперних співаків та викладачів. Разом з тим, на сучасному етапі «цифровізація музичної освіти включає

використання цифрових технологій для вокального навчання майбутніх учителів музичного мистецтва та охоплює онлайн навчальні платформи, віртуальні інструменти, інтерактивні програми для створення мистецьких проєктів, концертних виступів, програмне забезпечення для аранжування, відеоуроки та майстер-класи. Цифровізація спрощує студентам-вокалістам доступ до вокальних ресурсів і музичного репертуару з будь-якої точки світу, сприяє індивідуальному та гнучкому навчанню, а також забезпечує інтерактивні методи навчання, які можуть бути більш ефективними та креативними в мистецькій діяльності» [2, с. 345].

Висновки. Засвоєння майбутніми вчителями музичного мистецтва системи знань щодо вивчення історичних та методичних аспектів формування вокального мистецтва, опанування теоретичних основ вокальної педагогіки, розуміння будови голосового апарату, фізіології співацького голосу і використання його можливостей у музично-педагогічній практиці, створює необхідні умови для формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підруч. Київ, 2007. С. 174.
2. Василевська-Скупа Л. Упровадження цифрових та інноваційних методик навчання у вокальну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2025. Вип. 78. С.337-347 DOI:10.31652/2412-1142-2025-78-337-346
3. Василевська-Скупа Л.П., Лановенко-Мельник Н.В., Лаврінчук О.В., Басовська С.Ю. Методологічний аспект підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до розвитку співацького голосу учнів. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. №30. С 254-259.
4. Гнидь Б.П. Історія вокального мистецтва. К.: НМАУ, 1997. 320 с.
5. Головащенко М. Олександр Мишуга – король тенорів. Музична Україна. Київ, 2004. 610 с.
6. Гринь Л. О. Історичний аспект розвитку Української вокальної школи ХХ сторіччя. Всеукраїнський журнал, 2012. № 1. С. 17-19.
7. Жишкович М. Основні вокально-педагогічні та морально-етичні принципи професора Валерія Висоцького. *Musica Galiciana*. Rzeszow, 2005. Т. IX. S. 143–153.
8. Йозеф Владислав Рейз. Польські співаки і співачки. Підручник. *Polscy spiewacy I polskie spiewaczki* / Jozef Wladyslaw Reiss. Czytelnik. Warszawa, 1948. S. 28-34.

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

9. Сідорова І. Сучасні інноваційні технології у вокально-хоровій підготовці здобувачів музично-педагогічної освіти // Матеріали науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Інноваційна педагогіка ХХІ століття: нові компетентності викладача закладу вищої освіти» : збірник тез / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; Освітньо-науковий центр «Хаб «NotBox». Вінниця : ВДПУ, 2024. С. 100-103. <https://dspace.vspu.edu.ua/items/1cd0007e-8d30-4806-98bc-33419f3e4998>

10. Сідорова, І. С., Лановенко-Мельник, Н. В., & Басовська, С. Ю. (2022). Вміння аналізувати вокально-хоровий твір як одна з професійних компетентностей майбутнього педагога-музиканта. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (204), 251-255. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-204-251-255>
<https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1242>

DOI:

**ОСОБЛИВОСТІ ДИРИГЕНТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ
МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Мартиновська О.О., викладач

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Анотація. У статті розглядаються теоретичні та методичні засади професійної диригентської підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей. Проаналізовано зміст і структуру навчального процесу, спрямованого на формування диригентських умінь, вокально-хорової компетентності та художньо-інтерпретаційних навичок майбутнього вчителя музики. Особливу увагу зосереджено на значущості аналізу хорової партитури як обов'язкової компоненти підготовки, що забезпечує розуміння художнього задуму композитора, глибоке засвоєння музично-літературного тексту та визначення стилістичних параметрів виконавської інтерпретації. Розкрито роль особистісних характеристик диригента – музично-слухових уявлень, емоційної виразності, творчої інтуїції, аналітичного мислення – як чинників ефективної репетиційної та виконавської діяльності. Обґрунтовано необхідність удосконалення системи диригентсько-хорової підготовки у сучасних умовах, з урахуванням вимог професійної музично-педагогічної освіти та зростання ролі творчої індивідуальності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова. диригентська підготовка; професійні компетентності; хорове мистецтво; аналіз хорової партитури; музично-педагогічна освіта; виконавська інтерпретація; диригентська техніка; майбутній учитель музики.